

PREVENCE diváckého násilí při sportovních utkáních

I. DOPORUČENÍ RADY EVROPY PRO PREVENCI A POTÍRÁNÍ DIVÁCKÉHO NÁSILÍ PŘI SPORTOVNÍCH UTKÁNÍCH

S pouličními nepokoji a diváckým násilím se organizátoři sportovních utkání potýkají již několik desetiletí. Zatímco akademická obec pátrá po hlavních příčinách diváckého násilí, mezinárodní instituce, vlády i místní samospráva – ruku v ruce s kluby, sportovními spolky a zainteresovanými jednotlivci – se snaží předcházet a zabránit násilí, které páchají fanoušci při sportovních kláních.

Násilí, ke kterému dochází při sportovních utkáních, nemůžeme vnímat jen jako izolované přečiny. Tyto incidenty mají z mnoha důvodů pro své okolí daleko závažnější dopad, než by se na první pohled mohlo zdát. Na přeplněném desetitisícovém stadionu může sebemenší přestupek způsobit obrovské neštěstí. Především je však sport spojen s hodnotami lidského porozumění a měření sil v čistě přátelském duchu. Násilí páchané na stadionech tyto základní hodnoty moderní společnosti bohužel často podrývá.

Po velkých neštěstích v osmdesátých letech minulého století navrhla Rada Evropy novou mezinárodní Úmluvu, která zakotvila pravidla pro prevenci a potírání diváckých násilností a porušování práva při sportovních utkáních. Tato Úmluva je i po sedmnácti letech platnosti stále aktuální a živá.

Na zavádění Úmluvy do praxe dohlíží Stálý výbor Evropské úmluvy k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Stálý výbor má mimo jiné na starosti průběžné hodnocení aktuálního vývoje na úseku diváckého násilí a navrhování nových opatření. Za uplynulých sedmáct let bylo členským zemím a sport. organizacím (např. UEFA a FIFA), předloženo více než dvacet doporučení. Zásadní návrhy budou shrnuty dále v této informaci.

Evropská úmluva

Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fot-

balových zápasech, přijatá v roce 1985, si klade za hlavní cíl přijetí takových opatření, která by zabránila nežádoucím výtržnostem a přestupkům při sportovních kláních.

Signatářské státy Úmluvy se zavázaly přijmout komplexní soubor opatření a zřídit koordinační výbory, které budou koordinovat kroky centrálních vlád s dalšími orgány veřejné správy v boji proti diváckému násilí a výtržnostem.

Jednotlivé strany se svým podpisem zavázaly zajistit:

- přiměřené veřejné prostředky na zamezení násilných a protiprávních incidentů na stadionech, v jejich bezprostřední blízkosti a na přístupových cestách využívaných diváky;

- úzkou spolupráci a uspokojivou výměnu informací mezi policejními složkami v různých lokalitách, které provádějí nebo mohou provádět dohled nad sportovním utkáním;

- přijetí a aplikace legislativy, která stanoví přiměřené tresty pro osoby, které byly shledány vinnými z trestných činů spojených s diváckým násilím.

Strany se dále zavazují, že budou podporovat slušné chování fanklubů a výběr pořadatelů z řad členů těchto klubů, kteří by měli divákům na utkáních pomáhat, poskytovat jim informace a doprovázet skupiny fanoušků cestujících na utkání. Koordinace cesty fanoušků na utkání by měla probíhat za spolupráce sportovních klubů, fanoušků a cestovních kanceláří tak, aby bylo možno zabránit v cestě na utkání potenciálním výtržníkům.

Signatáři Úmluvy se taktéž zavazují zajistit, že organizátoři akcí, kluby, majitelé stadionů a státní správa přijmou vně i uvnitř stadionů taková účinná opatření, aby bylo možno zabránit či potírat divácké násilí a výtržnosti, a to tímto způsobem:

- stavět stadiony z vhodných materiálů tak, aby byly pro diváky bezpečné, nenapomáhaly vzniku zbytečných konfliktů mezi diváky, umožňovaly přehlednou práci s davem, byly vybaveny vhodnými hrazenými či bariérami a neomezovaly práci bezpečnostních a policejních složek;

- oddělovat fanoušky soupeřících mužstev přidělováním míst na oddělených tribunách;
- podpořit oddělení fanoušků pečlivou kontrolou prodeje vstupenek a zvýšeným dohledem zejména v okamžicích těsně před zahájením utkání;
- vyloučit ze stadionu nebo zakázat vstup na utkání a stadiony vyhlášeným výtržníkům nebo lidem pod vlivem alkoholu nebo drog;
- vybavit stadiony kvalitním ozvučením a maximálně ho využívat pro zachování pořádku mezi diváky;
- zakázat vnášení alkoholických nápojů diváky na stadion, omezit nebo nejlépe zakázat prodej a distribuci alkoholických nápojů na stadionech, přičemž všechny nápoje by měly být prodávány v bezpečných obalech;
- zamezit při vstupních kontrolách vnášení pyrotechnického zboží nebo jakýchkoli předmětů, které by mohly ohrozit zdraví ostatních diváků;
- zajistit spolupráci styčných důstojníků s dalšími spolupracujícími složkami již před zahájením utkání tak, aby byla zaručena součinnost při zvládnání davu.

Signatáři Úmluvy se zavazují přijmout žádoucí sociální a výchovná opatření a využít možností sdělovacích prostředků, aby zabránili diváckému násilí. Jedná se především o osvětové kampaně šířící myšlenku sportovních ideálů a o podporu aktivního sportování.

Signatáři Úmluvy se zavazují úzce spolupracovat na opatřeních přijatých Úmluvou a podporovat součinnost mezi jednotlivými národními sportovními asociacemi. Země, která se chystá hostit jakékoli potenciálně rizikové utkání, bude přípravu konzultovat se všemi zainteresovanými subjekty.

Úmluva dále ukládá řádně identifikovat a potrestat všechny diváky, kteří se budou chovat násilně či budou páchat jinou trestnou činnost.

Signatáři Úmluvy se nakonec zavazují úzce spolupracovat se všemi důležitými národními sportovními asociacemi, kluby a majiteli stadionů při plánování a realizaci případných modernizací stadionů (včetně přestavby vstupů a východů), které by vedly ke zlepšení bezpečnosti sportoviště a zabránily by diváckému násilí.

Úmluvu dále rozpracovávají jednotlivá doporučení Stálého výboru, která lze rozčlenit podle jednotlivých témat:

Bezpečnost na stadionech a v jejich okolí

Bezpečný a příjemný průběh sportovního utkání vyžaduje dobrou organizaci a pečlivé plánování. Přípravovat sportovní akci však nelze bez spolupráce všech zúčastněných stran. Tam, kde se na zajišťování utkání podílí více partnerů (vedení klubu, policie, zástupci sportovního svazu, představitelé samosprávy), by měla být jasně stanovena zodpovědnost každého zúčastněného. Izolovaná jednorázová opatření, která nejsou součástí promyšlené strategie, jsou v praxi svým dopadem téměř neúčinná. Základem je dbát na zajištění bezpečnosti nově vznikajících stadionů a průběžnou inovací stávajících zařízení. Nelze zapomínat ani na okolí stadionů, na bezbariérové vstupy i na maličkosti, které divákům zpříjemní návštěvu sportovního utkání.

Principy a zásady bezpečnosti stadionů, které jsou shrnuty v příloze k Doporučení z roku 1991, se zaměřují na

tři zásadní rizikové oblasti: nebezpečí požáru, možnost zhroutení konstrukce (kvůli chybám v projektu nebo stavebním nedostatku, a problémy spojené s přítomností většího davu (provozní problematika). Všechna tato rizika lze omezit buď účinnou prevencí, anebo kvalitní přípravou reakce na případné problémy, které nelze ani předvídat, ani se jim zcela vyhnout. Nejspolehlivější prevencí je bezesporu důsledné dodržování všech vnitrostátních i mezinárodních nařízení.

Projektové a stavební aspekty: pro každý stadion a jeho sektory by měla být stanovena maximální kapacita. Na stadionech s kapacitou nad 10 000 návštěvníků by neměla být žádná místa k stání. Všechny přístupové cesty, vstupy a východy by měly být co nejpřímější, neměly by v nich zavazet žádné překážky a únikové východy by měly být srozumitelně označeny. Brány stadionu by měly být stejně široké jako jeho chodby a celkový stav stadionu by měl být pravidelně kontrolován. Pro vozidla záchranné služby by měla být vyhrazena zvláštní parkovací místa.

Zvládnání diváckého davu: podmínkou úspěchu je zavést vhodný systém prodeje vstupenek (viz dále kapitola o prodeji vstupenek). Ploty oddělující diváckou arénu od hrací plochy by měly být umístěny tak, aby je bylo možno lehce odstranit v případě nutné evakuace diváků. Bezpečnostní složky a záchranná služba by měly spolupracovat podle předem dohodnutého postupu a policie by měla mít k dispozici dispečink. Na všechna utkání by měl být přistaven vůz záchranné služby se základním zdravotnickým vybavením. Na utkáních, kde se očekává návštěvnost nad 5000 diváků, by měl být alespoň jeden lékař a jeden vůz záchranné služby. Příjemnějším jeden pracovník první pomoci by měl být na stadionu přítomen při očekávané návštěvnosti nad 1000 diváků.

Má-li být reakce na vzniklý problém rychlá a účinná, je nutná efektivní spolupráce a komunikace mezi všemi subjekty. Je třeba vypracovat a vyzkoušet poplachové plány, se kterými by měli být seznámeni všichni pracovníci bezpečnostních složek a záchranné služby. Pořadatelé by měli být oprávněni v případě jakéhokoliv ohrožení (po domluvě s koordinačním centrem) okamžitě otevřít obvodové ploty. Diváci by měli být o situaci na stadionu informováni z amplionů, případně výsledkových tabulí.

Oddělovací ploty: Evropská úmluva požaduje, aby byli fanoušci soupeřících klubů od sebe odděleni ploty. Díky bezpečnějším konstrukcím stadionů, lepším bezpečnostním opatřením a zvládnání davu fanoušků i slušnému chování diváků na šampionátech v Anglii (1996) a Francii (1998) bylo členským zemím doporučeno, aby začaly ze sportovních stadionů ploty pomalu odstraňovat. K likvidaci plotů by nicméně měli pořadatelé přistupovat dobrovolně a neunáhleně. Postupně by měli všechny ploty nahradit méně okatým hrazením, které oddělí diváky od hřiště (např. nízkými přenosnými plůtky před první řadou sedadel). Odstranění plotů by mělo být podmíněno zavedením nových náležitých opatření, např. stadiony pouze pro sedící diváky, očíslovaná sedadla, monitoring průmyslovými kamerami, dokonalejší systém prodeje

vstupenek a zvládání davu, lepší spolupráce s policií, identifikace provinilců a jejich náležité potrestání.

Pořadatelská služba: Pracovníci pořadatelské služby pomáhají organizátorům utkáni nebo vedení stadionu dohlížet na dodržování pravidel a zajišťovat bezpečnost diváků.

Nejdůležitější úkoly pořadatelů jsou:

- před a v průběhu utkání kontrolovat stadion;
- vítat a usazovat diváky;
- dbát o spokojenost návštěvníků a řešit jejich případné stížnosti;
- dohlížet na bezpečný provoz stadionu (obzvláště na zajištění bezpečného příchodu a odchodu diváků), dodržování jeho organizačního řádu;
- řešit případné incidenty a nenadálé situace;
- v případě potřeby spolupracovat s policií či záchrannou službou;
- zajistit, aby nikdo nevněs na stadion žádný zakázaný předmět.

Pořadatelé by měli splňovat určitá výběrová kritéria a projít školením v následujících oblastech: postavení pořadatele, jeho zodpovědnost a povinnosti, řád stadionu a zajištění bezpečnosti v jeho prostorách – především organizace příchodů odchodů, postupy v případě mimořádných okolností (požáry a nehody) a zvládání nepřístojného chování diváků. Po proškolení by měl pořadatel obdržet příslušné osvědčení. Podle etického kodexu by měl být pořadatel k návštěvníkům zdvořilý, vlídný a nestranný, být vhodně oblečen a plně se věnovat plnění svěřených úkolů (tj. pořadatel nesleduje zápas ani neoslavuje vstřelené góly).

Práci pořadatelů je třeba průběžně hodnotit. Všichni pracovníci pořadatelské služby by měli být jasně označeni či oblečeni tak, aby je diváci, policie či jiné orgány mohli okamžitě rozeznat.

Pořadatelská služba by měla mít jasně danou strukturu, která každému pořadateli určí jeho postavení na stadionu, jeho povinnosti a způsob komunikace. Před každým utkáním by se měli všichni pořadatelé zúčastnit informační porady a po utkání by mělo proběhnout závěrečné hodnocení.

Je možné, aby pořadatelé hostitelského klubu přizvali po vzájemné dohodě na pomoc také pořadatele hostujícího klubu nebo země, kteří by asistovali při příchodu fanoušků a dohlíželi na jejich pohodlí a bezpečnost na stadionu.

Prodej vstupenek

Součástí prevence násilí na stadionech je i vhodná distribuce vstupenek. Jejich prostřednictvím je možné zejména:

- zajistit efektivní a účinné oddělení fanoušků soupeřících mužstev;
- zabránit prodeji vstupenek na černém trhu a podvodům se vstupenkami;
- podpořit zákaz vstupu na stadion pro určité osoby; jasně stanovit zodpovědnost všech zúčastněných

stran (organizátorů, prodejců vstupenek a držitelů vstupenek);

- zajistit identifikaci fanoušků.

Uvážený prodej vstupenek má několik základních principů:

- zpracovat vstupenky tak, aby umožňovaly snadnější dohled nad diváky a zjednodušily případné pozdější vyšetřování (barevné rozlišení vstupenek do jednotlivých sektorů, plány sektorů na zadní straně vstupenek) a monitorovat prodej každé jednotlivé vstupenky;

- přizpůsobit počet prodávaných vstupenek aktuální bezpečnostní situaci (počet prodaných vstupenek nutně nemusí dosáhnout kapacitního stropu stadionu), aby nedošlo k ohrožení bezpečnosti osob, omezení potřebného dohledu a veřejného pořádku;

- zavést jasné a transparentní postupy při prodeji vstupenek (prodejem vstupenek lze pověřit specializovanou agenturu, aby se zamezilo obchodování s lístky na černém trhu a vstupu nežádoucích osob na stadion);

- zvážit vydávání kuponů, které si návštěvník může vyměnit za vstupenku až po důkladném ověření identity.

Je třeba upozornit na to, že jedno z nových doporučení Stálého výboru zavádí povinnou aktualizaci seznamů zájemců o vstupenky a jejich srovnávání se seznamy osob, kterým je vstup na stadion zakázán.

Identifikace a potrestání výtržníků

Článek 5 Úmluvy vyžaduje identifikaci a potrestání osob, které se účastnily násilných incidentů. Za tímto účelem byla přijata dvě zvláštní Doporučení, která doporučují potrestání a vyhoštění zahraničních provinilců (za využití všech relevantních mezinárodních úmluv, bilaterálních dohod i domácí legislativy). Doporučují se také alternativní tresty jako veřejné práce, zákazy vstupu na území státu nebo stadionu. Zákazy vstupu by se měly uznávat a aplikovat mezinárodně, i když je pravda, že k tomu dosud nebyly vytvořeny vhodné legislativní podmínky. Další možný trest představuje zákaz účasti na všech nebo pouze vybraných sportovních utkáních (s povinností hlásit se v danou na policejní stanici) nebo zákaz vstupu na určitý stadion.

V souvislosti s pořádáním velkých mezinárodních mistrovství je doporučováno:

- přijetí preventivních opatření, která by známým násilnickým fanouškům zabránila opustit mateřskou zemi a vstoupit do země organizující šampionát (toto je legislativně možné např. ve Velké Británii a Německu);

- přijetí legislativních opatření, která by umožnila preventivní nebo dočasnou vazbu podezřelých osob tak, aby bylo možno včas izolovat problematické osoby;

- uznání a respektování zákazů vstupu na stadion vydaných v jednotlivých státech a zákazů vymezených soudy v zahraničí.

Policejní spolupráce a výměna zpravodajských informací

Mezinárodní šampionáty a utkání jsou pro fanoušky klubů nesmírně důležité. Na každou takovou významnou akci však klub doprovázejí nejenom skalní fanoušci, ale také násilníci a rváči – pachatelé diváckého násilí. Policie se proto musí na klíčová utkání vždy dobře připravit a nastolit příkladnou spolupráci. Od roku 1987 jsou v zemích EU i Rady Evropy postupně vytvářeny ústřední kontaktní místa u policie, kde bude možno řešit případné problémy s fotbalovým násilím. Pro země EU je vytvoření tzv. Národních fotbalových informačních bodů při policii závazné.

Stálý výbor dále doporučil potenciálním hostitelským zemím, aby využívaly služeb tzv. „spotterů“ (pozorovatelů) z hostujících zemí. Jedná se o policisty v civilu, kteří pomáhají policejním orgánům hostitelské země identifikovat případné výtržníky a upozorňují na zárodky blížícího se střetu. „Spotteri“ se stali neodmyslitelnou součástí policejních opatření během posledních několika mistrovství Evropy a světa.

V roce 1991 Stálý výbor shrnul dosavadní praxi a zavedl institut „hostující policie“. Cíle mezinárodní policejní spolupráce jsou definovány následovně:

- propagovat slušné chování a klidné prožití sportovních událostí;
- brát v úvahu rozdílnost kultur a tradic hostujících fanoušků a snažit se je přimět k přijatelnému chování v hostitelských i tranzitních zemích;
- důrazně zakročovat proti výtržníkům;
- vhodně využívat policejní zdroje.

Jako první je nutné provést hodnocení rizik, důležitosti utkání nebo šampionátu a rozsahu akce. Po úvodních kontaktech a poradách policistů je třeba určit roli hostující policie v hostitelské zemi (např. řízení dopravy, organizace styku s médii, poskytnutí finanční podpory, vytvoření zpětné vazby a závěrečného hodnocení). Pro hladkou policejní spolupráci je důležité, aby se policisté mezi sebou nejprve osobně poznali a po navázání pracovních kontaktů se podrobně seznámili s plány a záměry hostitelské země.

Určit, co přesně bude náplní práce hostující policie na území hostitelské země, je zárukou úspěchu společné akce. Vždy bychom měli mít na paměti, že zodpovědnost za policejní zásahy a udržování veřejného pořádku leží za každých okolností na bedrech pořadatelské země. **Hostující policie** se omezuje na rychlé poskytování informací o:

- pohybu běžných návštěvníků;
- identifikaci známých a nevídaných výtržníků a o jejich obvyklém chování a pravděpodobných záměrech;
- taktických metodách, které vedou k identifikaci potenciačních výtržníků, jež mohou narušit veřejný pořádek nebo se uchýlit k násilnému chování.

Pro obecné informace o utkání a způsobu dopravy

(letecky, vlakem, autobusem či individuálně) se používají standardizované formuláře. Vždy je připojena informace o pravděpodobných místech ubytování. Na formulářích však nenajdeme žádné osobní informace nebo fotografie.

Prevence rasismu a nesnášenlivosti

Masové sportovní akce jsou někdy doprovázeny projevy rasismu. Takové chování by se na stadionech nemělo objevovat, protože sport je považován za spojující můstek k vzájemné úctě, toleranci a férové hře, ve které není pro rasismus místo.

Odpovědnost za boj proti rasismu nesou také orgány státní správy a nevládní organizace. Vlády by měly koordinovat jejich společné úsilí a podporovat národní sportovní a protirasistické organizace a kluby, které vedou osvětové protirasistické kampaně. Mezi nimi jsou nejdůležitější FIFA a UEFA se svými národními pobočkami.

Pro boj proti rasismu je nadmíru důležitá existence jasných zákonů. Jako jejich doplněk se doporučuje přijetí zvláštních legislativních opatření pro boj proti rasismu ve sportu. Legislativa by měla mimo zákon postavit všechny činy (nošení vlajek, transparentů či symbolů) nebo verbální projevy (urážky nebo skandování) spáchané na sportovních utkáních, jejichž cílem je vyvolat násilí nebo jiné diskriminující chování proti jakékoli rasové, etnické nebo náboženské skupině nebo jejím členům. V takových případech by pachatelé měli být nekompromisně potrestáni. Legislativa by rovněž měla vyloučit jakýkoliv další možný útisk, a to jak individuální, tak institucionální.

Dodržování zákonů je nutno důsledně vynucovat. Za tímto účelem je třeba školit nejenom policisty, ale také vedení klubů, používat technické prostředky (průmyslové kamery a informační systémy) a medializovat zákroky proti výtržníkům.

Vlády by měly na sportovní asociace a kluby apelovat, aby rozpoznaly rasismus jako nepřítel sportu a aby přijaly protirasistická opatření (vést trenéry, hráče a činitele klubů ke snášenlivým postojům a zavést na stadionech opatření trestající projevy rasismu).

V zajišťování dlouhodobých opatření hrají důležitou roli místní úřady, které mohou prosazovat multikulturní přístup ke sportu, budovat ovzduší tolerance a fair play a podporovat účast menšin na sportovním životě dané lokality. Etnické menšiny lze na sportovní kláně jako diváky přivést také cestou sníženého vstupného či volných vstupenek.

Vlády by měly přimět sportovní organizace, aby hlásaly myšlenku rovných možností ve sportu, vystříhaly se diskriminujících kroků vůči kterékoli etnické či národnostní menšině a zvyšovaly povědomí obyvatel o kulturní a etnické různorodosti na základě osvětových schémat.

Preventivní a výchovná opatření

I když preventivní a výchovná opatření zmiňuje již sama Úmluva, jejich optimální zavádění do praxe trvalo v jednotlivých zemích mnoho dalších let. Postupně vznikaly principy preventivního působení na fanoušky, mezi

kteří patří pozitivní působení klubů na své příznivce a podpora koncepce „zodpovědného fanouška“. Pro prevenci násilí je dále nezbytná promyšlená koncepce výchovy a vzdělávání, komunitní programy pro různé věkové skupiny a podpora fair play. Místním orgánům se mimo jiné doporučuje podporovat výchovné aktivity fotbalových klubů ve školách. Za velmi důležitou je označována smysluplná komunikace mezi zainteresovanými stranami – hráči, kluby a sportovními asociacemi.

V lednu 2003 přijal Stálý výbor Doporučení, které ozřejmuje roli sociálních a výchovných opatření v prevenci násilí při sportovních utkáních. Na základě zkušeností z velkých šampionátů poslední doby se jako nový základ preventivní práce při jednotlivých utkáních doporučuje zejména cílená práce s fanoušky. Zřízení středisek, kde se mohou fanouškové v průběhu šampionátů setkávat, a využívání tzv. doprovodných osob, které se účastní sportovního klání společně s fanoušky, představuje nové milníky v boji proti násilí na stadionech. Opomíjeny nezůstávají ani dlouhodobé aktivity – patří sem především snaha o hlubší spolupráci sportovních oddílů s fankluby i jednotlivci a pochopení strategické úlohy klubů v daném sociálním prostředí. Stálý výbor rovněž vyzývá orgány místní samosprávy, aby měly rozhodující slovo při vypracovávání projektů, jak zabránit násilí především mezi mládeží.

Pro potřeby vlád, místních orgánů, sportovních asociací a klubů byla vypracována **Příručka prevence násilí při sportovních utkáních**. Přestože jednotlivé země používají své vlastní osvědčené přístupy a metody pro boj s diváckým násilím, příručka shrnuje jejich společné zásady a principy.

Vstřícnost fotbalových klubů k místní komunitě by se neměla omezovat pouze na dobu konání utkání či šampionátu – kluby mohou mezi mládeží dlouhodobě propagovat nejen aktivní sportování, ale také výuku a výchovu k zodpovědnému občanství. Kluby mohou s okolím spolupracovat i tak, že otevřou svá sportoviště různým věkových skupinám zájemců o sport či uspořádají nápadité akce, na kterých ukáží, že bavit se lze i bez násilí.

Místní orgány hrají v prevenci násilí rozhodující roli, neboť jsou patrně nejlépe předurčeny ke koordinaci a podpoře mládežnických aktivit a mohou využívat sport jako důležitý nástroj prevence kriminality a integrace do společnosti. Mládeži ze zaostalých komunit je proto v rámci preventivního programu třeba nabídnout možnost sportovat pravidelně a angažovaně. V rámci každodenní prevence je bezesporu nejdůležitější práce s fanoušky, kterou by měli provádět špičkově proškolení sociální pracovníci. I když jednotlivé země používají rozdílné metody a jejich krátkodobé cíle se více či méně liší, jejich společným jmenovatelem zůstává snaha socializovat problémové příznivce sportu i pověstné chuligány.

Mezi časem prověřené metody patří vedle tradiční sociální a terénní práce pomoc problematické mládeži zorientovat se v nepřehledném okolním světě a její zapojování do atraktivních volnočasových aktivit, jež mají pozitivní vliv na formování osobnosti. Ve dnech konání sportovních utkání potom sociální pracovníci zprostředkovávají komunikaci mezi fanoušky a organizátory.

Informační centra pro fanoušky (fan-ambasády) jsou jednou z forem podpory při mezinárodních šampionátech. Přispívají ke slavnostní atmosféře šampionátu a slouží jako vstupní brána, kde lze získat informace v mateřském jazyce nebo pomoc při řešení nečekaných problémů (ubytování, doprava, ztracené věci či dokumenty), čímž lze zabránit nebo alespoň omezit často ničivý nával vzteku fanoušků.

Násilí, které občas provází mezinárodní šampionáty, nemusí být vždy páčeno jen násilnickými fanoušky – na vině může být i mládež ze sociálně znevýhodněného prostředí. Na místní obyvatele bychom proto neměli zapomínat. Naopak, měli bychom je naladit, aby raději v přátelské atmosféře uvítali očekávaný fotbalový svátek, než se pouštěli do zbytečných konfrontací s hostujícími „chuligány“, kteří přijeli za pitkami a rvačkami. Podle autorů Příručky by bylo žádoucí, aby se do aktivit organizovaných pro místní obyvatelstvo v době konání mezinárodních soutěží zapojilo co nejvíce místních lidí. Dále je třeba podpořit lokální metody, jak zapojit obyvatelstvo do fotbalového dění. Takovéto aktivity přispívají k navození slavnostní nálady při turnaji, k čemuž může přispět i místní samospráva. Zaměstnanci městského úřadu mají bezpochyby nejlepší předpoklady k dosažení těchto obecných cílů sociální politiky.

Příručka konstatuje, že ke konečné porážce fotbalového výtržnictví nedojde bez snah na mezinárodní úrovni, protože dosud:

- chybí koordinovaná preventivní strategie na mezinárodní i celoevropské úrovni;
- chybí propracovaný postup, jak řešit nejkřiklavější problémy, se kterými se potýká mnoho zemí.

Příručka podtrhuje zásadní roli, kterou by měly v této mezinárodní kampani hrát orgány místní samosprávy. Městské úřady pochopitelně mají příslušné pravomoci pro boj s fotbalovým výtržnictvím. Divácké násilí nestojí izolovaně od ostatních místních problémů: „Mezi fotbalovými fanoušky najdeme mnoho mladých lidí ze zanedbaných čtvrtí. Fotbalové chuligánství stále více souvisí s městskou kriminalitou.“

Jak divácké násilí mění svou tvář, města jsou nucena jednat stále rychleji, pokud chtějí udržet klid na ulicích. Autoři P. Marsh, K. Fox, G. Carnibella, J. McCann a J. Marsh ve své knize Fotbalové násilí v Evropě (1996) uvádějí, že násilné činy procházejí různými fázemi vývoje. Většinou začínají na samotném stadionu, postupně se přelévají za jeho hranice a do městských center. Ve své poslední vývojové fázi se divácké násilí stává problémem všech místních obyvatel a majitelů obchodů. Města jsou tím povinována zapojit se do boje s diváckým násilím.

Cílená práce s fanoušky vyžaduje zaměstnání kvalifikovaných profesionálů, kteří vyšli z místního prostředí, jsou pravidelně proškolení a nahrazováni novými pracovníky. Vzhledem ke zde citovaným požadavkům tyto pracovníci nejčastěji spadají pod městský úřad. Cílená práce s fanoušky je na každý pád poměrně náročná z hlediska financování.

Městské úřady by také měly hrát významnou roli při zajišťování hladkého fungování informačních center pro

fanoušky. V těchto zařízeních musí působit lidé se znalostí místních podmínek, zejména místních etnických skupin. Jejich práce musí být odpovídajícím způsobem ohodnocena, aby byla zajištěna jejich loajlnost, především v době konání mezinárodních soutěží.

Návrhy týkající se vztahů klubů s jejich příznivci obsahují dva hlavní elementy:

- jmenování zástupců klubu, kteří budou zodpovědní za vztahy s fanoušky;
- založení fanouškovských center.

Partnerství klubů s fanoušky a s orgány místní samosprávy by mělo být zakotveno v chartě fanoušků. Formálnějším řešením by bylo vložit příslušné ustanovení do místní charty sdružující všechny subjekty, které se podílejí na organizaci utkání v daném městě.

II. PŘÍKLADY ÚČASTI EVROPSKÝCH MĚST A OBCÍ NA PREVENCI NÁSILÍ

Příklady evropských měst nás mohou poučit o množství zdárně probíhajících programů a funkčních metod. Tyto příklady též dokládají různou míru angažovanosti měst a obcí v dané problematice.

První otázkou je, zda jsou města opravdu právně způsobilá k tomu, aby se ujala této klíčové úlohy na poli preventivní politiky, a zda si dokážou obstarat nutné finanční zdroje. Na obecnější úrovni je nezbytné určit potřebnou míru angažovanosti měst a obcí v potírání trestné činnosti ve městech.

Odpovědi na tyto otázky závisejí v prvé řadě na ústavním statutu orgánů místní samosprávy v každém členském státě Rady Evropy. Dále je nutné vědět, jaký přístup daná země k preventivní politice zvolila. Orgány samosprávy již do různé hloubky vypracovaly preventivní strategie, které vznikly buď z jejich vlastní iniciativy nebo z rozhodnutí státu.

Na místní úrovni najdeme rozličné způsoby vedení preventivní politiky. Navíc „problém násilí při sportovních utkáních nemá jedno konkrétní řešení, ale vyžaduje celou řadu propojených opatření ze strany dobrovolníků a institucí“. Za účasti orgánů místní samosprávy lze proto přivést k životu místní iniciativy, které budou čelit diváckému výtržnictví a všem formám násilí při ligových fotbalových utkáních.

Na vybraných městech si můžeme názorně ukázat různé přístupy, které volí jejich samosprávné orgány pro zamezení násilí spojeného s fotbalem.

Jak dokládá většina evropských textů přijatých v oblasti prevence, budoucí strategie pro boj s fotbalovým násilím bude vyžadovat aktivnější zapojení místních orgánů, protože právě ony mají ty nejlepší předpoklady na základě partnerství s jinými městy zavést do praxe sociální a vzdělávací opatření, využití doprovodných osob apod.

Evropská města jsou do preventivních opatření zapojena různou měrou a jejich aktivity podléhají odlišnému dohledu. V mnoha zemích, včetně střední a východní

Evropy, se samosprávné orgány do organizace sportovních zápasů téměř vůbec nezapojují. Preventivní politika je naopak nejméně úspěšná v těch zemích, kde se městské orgány v prevenci maximálně angažují. Přestože se v různých městech shledáme s mnoha odlišnými zakotveními a přístupy, trvalé zabydlení prevence v budovách místní samosprávy bude patrně vyžadovat značné mezinárodní úsilí. Je zapotřebí publikovat nejlepší praxe jednotlivých zemí a prohlubovat partnerství mezi místní samosprávou a organizátory sportovních zápasů.

Míra zapojení evropských měst a obcí do prevence násilí při fotbalových zápasech se místo od místa liší.

Rozsah, v němž se evropská města angažují v oblasti prevence, závisí ve velké míře na stupni decentralizace policie a její organizace, i na konkrétním přístupu dané země k prevenci. Rozsah diváckého násilí a jeho vztah k ostatní trestné činnosti páchané ve městech většinou podmiňuje zapojení měst do preventivní politiky.

Příklady Liverpoolu, Liège, Paříže, Říma a Berlína nám nyní pomohou ilustrovat rozsah aktivit a opatření místních orgánů v oblasti prevence násilí při fotbalových utkáních.

Liège patří mezi jedno z nejméně úspěšných evropských měst, kde se městský úřad výrazně angažuje do práce s fanoušky, a to během zápasů i po nich. Berlín zase ukazuje, jak příkladně může městský úřad spolupracovat s mládežnickou organizací. Paříž a přilehlé oblasti si zaslouží zmínku pro své snahy rozvíjet na základě zvláštní smlouvy formální partnerství městských částí s fotbalovými kluby a orgány ústřední státní správy. Městská část Saint-Denis je dávana za příklad, jak začlenit mistrovství světa do života města a motivovat k účasti místní populaci.

Díky pořádání vrcholových šampionátů došlo v minulosti ke zřetelnému omezení diváckého násilí ve všech pořadatelských zemích. Vůle snižovat riziko násilí tehdy přišla z těch nejvyšších úrovní, a to s dostatečným předstihem před uvedenými sportovními událostmi.

Řím, Lisabon a španělská města také podle všeho stupňují své úsilí v oblasti prevence diváckého násilí. Zatímco se v těchto zemích veškerá snaha zaměřuje především na otázky bezpečnosti při utkáních, dosud nebyly vybudovány systematictější vztahy mezi vládou a místními samosprávnými orgány, které by umožnily podniknout předběžná opatření k předcházení všem formám násilí při utkáních profesionálního fotbalu.

Liverpool: fotbalové výtržnictví pod kontrolou, fotbal inspiruje společenská pravidla

Britské zákony, které jsou jedny z vůbec nejdokonalejších v oblasti boje s diváckým násilím, pomohly zlepšit bezpečnost na fotbalových utkáních.

Divácké násilí již nepředstavuje problém, ani na utkáních profesionální Premier League ani na utkáních nižších úrovní se s ním nesetkáme. Vyskytuje se už jenom na některých utkáních anglické národní reprezentace v zahraničí.

Liverpoolu, kde působí dva kluby první anglické fotbalové ligy, Liverpool F.C. a Everton F.C., se díky policejní kontrole a organizaci utkání již divácké násilí nevyskytuje. Sami příznivci klubu přispívají k pozitivní atmo-

sféře, která nyní obklopuje celek Liverpoolu i v zahraničí.

Násilí se nyní přesunulo z hřišť na veřejná městská prostranství – výtržnictví je však spíše důsledek nezřízené konzumace alkoholu než zarputilého fandovství podpořeného pár skleničkami. Je vynakládáno veškeré úsilí, aby se tyto dva neduhy nemísily. V anglických hospodách proto například platí zákaz vystavování týmových barev.

Velká Británie stojí v čele zemí, které bojují diváckým násilím. Od roku 1989, kdy byl přijat zákon o fotbalu a divácích, rozděluje odpovědnosti při organizaci utkání legislativa. Klub tedy zodpovídá za bezpečnost diváků na stadionu a policie (pod vedením velitele určeného pro daný zápas) zasahuje v případech potřeby.

Z britské legislativy si dodnes berou příklad mnohé z členských států Rady Evropy. Většina z nich převzala britský systém kontrolních mechanismů, kam patří: využití pořadatelů (stewardů), videozáznam dění na nejrizikovějších tribunách, omezení míst k stání, používání pleťiva uvnitř stadionů, vylučování provinilců ze stadionů nebo nařízení, že známí výtržníci se musí v den zápasu hlásit na policejní stanici.

Anglie představuje jakýsi předvoj v oblasti preventivní politiky, jež byla vypracována ve dvou fázích (v 80. letech a na konci 90. let 20. st.). Od roku 1998, kdy byl přijat zákon o trestné činnosti a narušování pořádku, vychází preventivní politika z partnerství na místní úrovni a má podobu tzv. partnerství pro bezpečnost v komunitě. Přestože popud na přijetí zákona vzešel od státu, který finančně přispívá na projekty na místní úrovni, partnerství se účastní i jiné místní subjekty (tento model je běžný ve Francii).

Sama policie, která jako jedna z prvních rozpoznala potřebu preventivní akce, hraje v partnerstvích zásadní roli. Ke kontrole trestné činnosti přispívají také městské úřady – např. starosta a nejvyšší představitel policie v daném místě vyjednávají a schvalují ustanovení vyhlášek k veřejnému pořádku a bezpečnosti. Městský úřad potom nese přímou zodpovědnost za uplatňování bezpečnostních nařízení.

Stejně jako ve všech anglických městech, i v Liverpoolu zavedli tento druh místní spolupráce.

Mnoho programů v oblasti prevence násilí páchaného fanoušky ve městech vychází z fotbalových pravidel. Vedle proslavených národních kampaní (např. antirasistická kampaň „Vykopněte rasismus z fotbalu“) Anglie tradičně zapojuje fotbal do městské politiky.

Programy „fotbal v komunitě“, které rozjela organizace Sports Council na konci 70. let, si kladly za cíl vybudovat přátelské vztahy mezi kluby a jejich prostředím. Tyto programy se sice stále týkají všech profesionálních klubů, ale v praxi je uplatňují pouze oddíly nižší divize. V rámci těchto programů se fanouškům dostane sociální pomoc nebo podpora mladistvým delikventům či nezaměstnaným. Některé projekty zapojují etnické menšiny do skupinek fanoušků, které se na stadionech scházejí v prostorách k stání, nebo zajišťují přístup na stadion i osobám tělesně postiženým.

V Liverpoolu byla jednoduchá fotbalová metafora využita v prevenci neukázněného chování. Místní program „Pravidla hry ve městě: jak se vypořádat s nespolečen-

ským chováním“, jehož realizace probíhá od konce února 2003, je založen na několika jednoduchých pravidlech a systému pokut jako ve fotbale. O víkendech musí obyvatelé Liverpoolu na ulici „hrát podle pravidel (tj. zdržet se používání obscénního a hanlivého jazyka, odhazování petard či odpadků na ulicích, svévolného blokování ulice, výhrůžných či urážlivých gest a výrazů, močení na ulici, konzumace a viditelného nošení alkoholu na ulici). Při prvním porušení pravidel přichází pouhé varování – žlutá karta. Tu vydává policista, který také zaznamená jméno provinilce do zvláštní databáze. Druhé porušení pravidel v rámci jednoho víkendu garantuje výtržníkovi červenou kartu, která může vést až k zatčení. Tuto hravou kampaň z větší části financuje stát.

Přestože britská města nejsou zvyklá na delegaci pravomocí, mohou těžit z tradice pragmatismu a angažovanosti na místní úrovni. Místní samospráva samozřejmě nemusí hrát hlavní roli při řízení prevence diváckého násilí, působí nicméně jako klíčový partner. Preventivní aktivity se koneckonců města a jeho okolí bezprostředně dotýkají.

Liège: úloha města v zavádění preventivní politiky při fotbalových utkáních

V Belgii se sice úplně nepodařilo divácké násilí vymýtit, vystrkuje však růžky čím dál tím méně, jak jsme mohli vidět při šampionátu Euro 2000.

Zákon o fotbalu z r. 1998 tvoří právní základ kampaně proti násilí při fotbalových utkáních. Rozděluje odpovědnost podle vzorce, který se již stal rutinou – kluby odpovídají za bezpečnost na stadionu a veřejné orgány mimo stadion. Fotbalový zákon si vynucuje závaznou smlouvu, kterou podepisují ještě před vypuknutím příprav na utkání všechny subjekty, které se na jeho bezpečnosti podílejí. Tato smlouva rozděluje odpovědnost a stanovuje kritéria pro rozdělení zápasů podle míry rizika. Před vysoce rizikovými zápasy se konají přípravné schůzky.

Starostové v Belgii mají v oblasti bezpečnosti značné pravomoci a významně se podílejí na zajištění bezpečnosti fotbalových zápasů. Rozhodují, zda se zápas vůbec bude, či nebude konat, a předsedají přípravným schůzkám u rizikových zápasů. Dále velí městské policii, která je zodpovědná za dodržování pořádku na silnicích v době konání fotbalových zápasů, stejně jako u dalších akcí. Starostové též mohou požádat o pomoc federální policii.

Existuje silná vůle rozvíjet zvláštní druh prevence proti násilí v místním fotbale – tou je cílená práce s fanoušky.

Za přispění federální vlády Belgie zavedla preventivní politiku na místní úroveň. Stejně jako další belgická města, i Liège si vytvořil smluvní systém v oblasti bezpečnosti a prevence. Obecní poradní výbor pro prevenci a bezpečnost, který na systém dohlíží, má několik tematických výborů. Například Výbor pro prevenci diváckého násilí provádí preventivní politiku pro fotbalové zápasy v Liège. Skládá se ze zástupců politických a správních orgánů včetně policie, soudů a městského úřadu.

Situace v Belgii si zaslouží následování. Městské úřady tam jsou plně zapojeny do prevence násilí při fotbalových utkáních, a to na stejné úrovni jako policie a zástupci FC klubů. Vzhledem k tomu, že obce na práci

preventivních výborů dohlížejí, jsou de facto hlavními aktéry prevence.

Městské úřady též zodpovídají za každodenní provádění prevence. S podporou státu obce zřídily zvláštní orgány pro organizaci dlouhodobých prevenčních aktivit. Městský úřad v Liège se specializuje na systematický kontakt s fanoušky před i během zápasu. Šest kvalifikovaných zaměstnanců – psycholog, dva lektoři, dva sociální pracovníci a tajemník – pracuje na plný úvazek v rámci cílené práce s fanoušky a zajišťuje kontinuitu a kvalitu společných činností. V neposlední řadě v Liège funguje též tzv. základna fanoušků, která se nachází v prostorách stadionu, a je fanouškům nepřetržitě k dispozici.

V rámci měst a městských částí byla zřízena partnerská síť, která tuto metodu propaguje. V Liège jsou při cílené práci s fanoušky partnery město, klub Liège Standard, místní univerzita a policie. Toto partnerství bylo formalizováno zřízením neziskové organizace Fan Coaching Association. Šampionát Euro 2000 poskytl příležitost zúročit cílenou práci s fanoušky a využít doprovodných osob v dosud nevídaném rozsahu.

Městský úřad v Liège je tak nejen rovnocenným partnerem při organizaci zápasů, o zamezení fotbalového násilí usiluje také svými každodenními aktivitami. Podařilo se mu zavést novátorský a efektivní systém kontroly diváckého násilí ještě před zápasem. V Liège se pěstí o fanoušky přiblížili mladým a sociálně handicapovaným lidem. Důsledkem toho má prevence násilí stále místo v celém systému městské politiky.

Paříž, Saint-Denis – řešení problému metropole

Francie v minulosti neměla příliš problémů s násilím při fotbalových utkáních. Násilné fanoušky najdeme především v Paříži a Marseille, objevují se ale i v jiných městech. Násilí fanoušků však ve Francii za poslední čtyři roky postupně rostlo, zvláště v roce 2002. V tomto roce bylo zaznamenáno 150 incidentů v porovnání se 116 v roce předchozím.

Zprávy označují násilné pařížské fanoušky za velmi odhodlané, organizované osoby, jejichž stavy se průběžně doplňují z podhoubí 300 až 600 lidí, kteří vyhledávají rasově motivované útoky v okolí stadionu Parc des Princes. Ligové zápasy pořádané v Parc des Princes působily problémy. Když stadion hostí Olympique de Marseille, přijímají se zvláštní bezpečnostní opatření. V posledních letech se nejvážnější případy výtržnictví vyskytly právě při těchto utkáních, a také když na stadion v rámci Evropského poháru zavítal turecký klub Galatasaray.

Obdobně jako v dalších zemích i francouzská legislativa, která byla ještě zpřísněna v roce 2003, definuje zakázanou činnost při návštěvě fotbalových utkání. Zákon z roku 1993 například zakazuje nosit na hřiště dýmovnice. Zákon též rozděluje odpovědnosti podle již nyní osvědčeného vzoru s tím, že organizátoři zodpovídají za bezpečnost lidí, majetku a budov na fotbalovém stadionu, zatímco stát je zodpovědný za pořádek a dodržování zákona. Policie zasahuje v případě potřeby a porušení pravidel.

Přestože městské úřady zdánlivě nemají při organizo-

vání fotbalových zápasů žádné vymezené odpovědnosti, různými způsoby se podílejí na zajišťování bezpečnosti.

Vyhláška o využití policie organizátory ziskových sportovních, rekreačních a kulturních akcí stanoví, že starosta musí být uvědoměn o konání akcí, které patrně přilákají více než 1500 lidí. Ve skutečnosti však francouzští starostové, stejně jako jejich belgické protějšky, mají rozsáhlé pravomoci pro udržování zákona a pořádku. Starostové zodpovídají za přijímání a uplatňování opatření nutných k ochraně zákona a pořádku, zajištění bezpečnosti, klidu a zdraví populace ve svých obcích, a to pod administrativním dozorem prefekta. Jejich pravomoci nad dodržováním zákona a pořádku se vztahují na celou řadu aspektů zápasu profesionálního fotbalu – na vydávání licencí, prodej alkoholu, parkovacích povolení, povolení k využívání veřejných silnic a komunikací atd. V důsledku kolotoče dějin je Paříž jedinečným tím, že pravomoci pro udržování zákona a pořádku jsou zde v rukou policejního ředitele, ne starosty. Pro úplnost ještě dodejme, že Paříž nemá městskou policii.

Fotbalové stadiony vlastní také obce, které potom dohlížejí na bezpečnost budov. Vyšetřování kolapsu tribuny na stadionu Furiani, k němuž došlo v roce 1992, odhalilo nejasnosti v rozdělení odpovědnosti za bezpečnost na stadionu. Tato pochybení způsobila, že nedocházelo k pravidelným prohlídkám budovy a při zřícení tribuny zahynulo 18 lidí. Po tragickém neštěstí se bezpečnost budov stala jednou z priorit pro starosty. Nemají jinou možnost – francouzská legislativa v novém trestním zákoníku z r. 1994 zakotvuje celou řadu případů, kdy může být starosta stíhán za ohrožení jiných osob.

Je také nutno podotknout, že města, jejichž jméno nosí ve svém názvu místní fotbalový klub, by se měla podílet na prezentaci klubu na veřejnosti. Klub a jeho úspěchy mohou pomoci vylepšit celkový dojem města, avšak nevhodným chováním fanoušků může reputace města též bolestně utrpět.

Saint-Denis – Stadion uvnitř města, město uvnitř stadionu

Pořádání Mistrovství světa ve fotbale v roce 1998 v Saint-Denis ukázalo, že lze docílit, aby se městský úřad plně zapojil nejen do pořádání tohoto vedlejšího sportovního svátku, ale také do snížení výskytu násilí.

Obec Saint-Denis si vytyčila začlenění Mistrovství světa do své celkové politiky města. V době trvání šampionátu byla obec hnací silou sociální politiky města.

Starosta vysvětluje: „Je nutné vytvořit ze všech místních organizací (sdružení, sociální pracovníci, sportovní kluby atd.) jeden tým a včas je zapojit do příprav místních akcí (turnaje, aktivity v městských čtvrtích, různá představení) – a předejít tak frustraci místního obyvatelstva ze šedivého života ve městě.“ Například pořádání amatérských turnajů jako doprovodného programu Mistrovství světa byl jeden ze způsobů, jak co nejvíce zapojit místní obyvatele a rozšířit jejich společenské vazby ve městě. Soutěž „Předměstí celého světa“ svedla dohromady týmy mladých lidí z celého světa. „Předměstí“ byla dočasně zbavena svého nevábného přívlastku čehosi okrajového a vyřazeného. Sdružení Sport a úspěch chápe

sport jako ideální způsob, jak vzájemně seznámit mladé lidi a zabránit jejich vyřazení ze společnosti.

Zapojení místních organizací na smluvním základě – zvláštní obecní smlouva pro stadion Parc des Princes

Tým Paříže a stadion Parc des Princes se nacházejí v ojedinělé situaci. Fotbalové hřiště leží na pařížské půdě, doslova na úplné hranici mezi Paříží a obytnou čtvrtí Boulogne-Billancourt. Na obyvatele těchto čtvrtí dopadá většina potíží, které pramení z fotbalových zápasů v Parc des Princes (výtržnictví i uzavírky silnic).

Postoje obcí Boulogne-Billancourt a Paříže vyjádřené jejich volenými zástupci znázorňují různé typy vztahů, které město může mít k místnímu klubu.

Obec Boulogne-Billancourt nevnímá klub Paris-Saint-Germain jako nedílnou součást města. Jejím hlavním zájmem je potírat vandalismus, k němuž dochází při některých utkáních na stadionu Parc des Princes, a řešit hluk při koncertech.

Takto pragmaticky přistupuje Boulogne-Billancourt k problémům souvisejícím se stadionem Parc des Princes. Starosta využívá své správní pravomoci k udržení zákona a pořádku, zakazuje prodej alkoholu a omezuje dopravu ve vybraných oblastech. Jeho rozhodnutí jsou jednostranná a direktivní, stejně jako způsob nasazení policie místním policejním ředitelstvím.

Na druhé straně si je obecní zastupitelstvo Boulogne-Billancourt stížností obyvatel na stadion Parc des Princes velmi dobře vědomo. Reaguje na očekávání obyvatel ohledně pořádání zápasů na stadionu – např. oficiální webová stránka obecního úřadu zveřejnila anketu o převedení nejrizikovějších zápasů mimo stadion Parc des Princes. Obec může iniciovat i žaloby ve vztahu k těm nejvážnějším incidentům, tj. poškození soukromého majetku či ublížení na zdraví.

Paříž má užší vazby na fotbalový stadion a místní klub. Klub Paris-Saint-Germain je jí z větší části financován a zástupci obce jsou i ve správní radě klubu. Obci též patří hřiště samotné. Navíc volení zástupci Paříže jsou toho názoru, že image města je s klubem úzce spojené (narozdíl od Boulogne-Billancourt).

V dubnu 2001 bylo rozhodnuto, že pro stadion Parc des Princes bude vypracována zvláštní místní smlouva, v níž budou smluvně upravena pravidla hry pro městské zastupitelstvo Paříže, Boulogne-Billancourt, policejní ředitelství a fotbalový klub Paris-Saint-Germain. Bylo vybráno několik témat k diskusi a pro každou oblast jmenována pracovní skupina. Samotná témata již prozrazují účel budoucí smlouvy. Vybrána byla následující témata:

- směrové tabule, osvětlení a průmyslové kamery;
- postup soudů při řešení přestupků a nedodržení legislativních opatření;
- vztahy mezi klubem Paris-Saint-Germain, místními obyvateli i širokou veřejností;
- vztahy mezi klubem Paris-Saint-Germain a skupinami fanoušků. Existence charty fanoušků, která byla závazná pro skupiny příznivců i klub, byla dlouhou dobu překážkou pro podpis smlouvy.

Smlouva by též měla stanovit způsob výběru dat zápa-

sů. Kdy se bude utkání konat, je zásadní otázkou. Jedno z preferovaných řešení městského zastupitelstva Boulogne-Billancourt pro prevenci nevhodného chování je, aby se vysoce rizikové zápasy konaly odpoledne, kdy se s radostí účastní velký počet rodin.

Obdobně se data zápasů týkají mnoha zúčastněných stran – fotbalové ligy, klubů a médií. Nyní jsou termíny utkání městskému úřadu pouze oznámena, často se navíc na poslední chvíli bez další konzultace či informace mění. Proto je nutné dojít k trvalejším kompromisům. Například načasování zápasů na sobotní či nedělní odpoledne (praxe běžná ve Velké Británii) může sjednotit nároky bezpečnosti, fanoušků i televizní sledovanosti.

Berlín – na partnerství založený přístup k prevenci násilí při fotbalových utkáních

Město Berlín našťastí není diváckým násilím příliš poznamenáno. Počet násilných incidentů při fotbalových utkáních se mezi lety 1997 až 2002 výrazně snížil, obdobně jako počet násilných trestných činů mladistvých v Berlíně.

Sama federální vláda zatím nepřišla s návrhem, jak na principu partnerství čelit kriminalitě. Německo však vypracovalo účinnou preventivní politiku na místní úrovni, kde ji provádějí obecní výbory pro prevenci kriminality či podobné orgány, které se zaměřují zejména na zlepšování spolupráce mezi sociálními službami a policií.

Důležitým prvkem těchto partnerství je účast soukromých subjektů i zapojení občanů. Prostřednictvím těchto výborů jsou německá města zapojena do tvorby preventivní politiky a dohledu nad její realizací.

Berlín je příkladem situace, kde je bezpečnostní politika pověřena vyhnáním násilí z fotbalu. Organizace *Sportjugend Berlin* je partnerským občanským sdružením, které pro město Berlín vypracovává projekty pro práci s mládeží, včetně prevence násilí při sportovních utkáních.

Do této oblasti veřejné práce se zapojilo mnoho partnerských stran. Organizaci *Sportjugend* financuje město Berlín, další veřejné fondy a nadace, sama nadto využívá i své vlastní zdroje – síla partnerství je na první pohled vidět.

Programy, v jejichž rámci *Sportjugend* provozuje „domovy mládeže“ v sociálně zanedbaných oblastech Berlína a jeho předměstích, dokazují, jak plodné může takové partnerství být. Z aktivit organizace má prospěch 30 000 mladých obyvatel.

Přestože německá federální vláda v oblasti obecné prevence neprosazuje politiku partnerství, zasadila se o vznik programu *Fan-Projekte*, který se zaměřuje na cílenou práci s fanoušky. Od roku 1989 vláda v oblasti práce s fanoušky koordinuje různé projekty a pomáhá je rozšiřovat dále. Přestože je z velké části hradí německá Fotbalová asociace, alespoň zbytek peněz poskytují města, v nichž se zápasy profesionálních klubů konají.

Organizace *Sportjugend Berlin* se také zaměřuje konkrétně na fanoušky, u nichž hrozí, že se začnou dopouštět diváckého násilí.

I ve Velké Británii, Francii a Španělsku je fotbal prostředkem sociální politiky města. Projekt Kick nabízí

mladým výtržníkům v policejní vazbě možnost odčinit si přestupky při tvořivých aktivitách v jejich volném čase. Zápas pořádané v rámci programu Kick umožňují správně směřovat mladé chuligány, z nichž se jich mnoho zajímá o sport, a vyškolit z nich sportovní instruktory a sociální pracovníky.

V případě potřeby mohou tyto programy odkázat mladé lidi, kteří trpí závažnými problémy, do specializovaných institucí. Fotbal a sport obecně – atraktivní činnost pro mladé lidi – je v tomto směru bezesporu přímým i nepřímým nástrojem socializace.

Řím – další vlna diváckého násilí, represe a očekávání podpory preventivních programů městské rady

Z hlediska snah Západní Evropy potírat divácké násilí byla patrně situace nejvíce problematická v r. 2003 v Itálii. Po zápase Turín proti AC Milan 22. února propukly ve městě „partyzánské boje“ – tak běsnění fanoušků nazvaly sdělovací prostředky. Od září 2002 do března 2003 bylo v den zápasu ligy zraněno průměrně 28 policistů, celkem bylo zraněno 562 policistů a 214 fanoušků. Jak několikrát uvedlo italské ministerstvo vnitra, finanční dopady jsou obrovské. Italská vláda za každý den národní ligy vynaloží na bezpečnost 32 mil. eur, z čehož se hradí také náklady na obnovu městských zařízení zničených vandaly při utkáních.

S cílem efektivněji bojovat s metlou diváckého násilí v Itálii vláda vydala 21. února 2003 novou vyhlášku zavádějící koncept *quasi flagrante delicto*. Toto zpřísnění starého zákona z 19. října 2001 ještě více vyostřilo fotbalové napětí a vyvolalo demonstrace fanoušků proti zákonným ustanovením, která považovali za neúměrná a svobodu omezující. Město Řím bylo samo středem tohoto napětí a jeho různých projevů.

Město Řím se rozhodlo řešit tyto problémy co nejdůsledněji. Ve spolupráci s ministerstvem vnitra spustil starosta Říma program prevence násilí při fotbalových utkáních. Zjistilo se, že zatímco diskuse o příčinách diváckého násilí již v Itálii nějaký čas probíhá, samotný výzkum nejlepších způsobů prevence je v ranné fázi.

Město Řím hraje v hledání kořenů násilí nezastupitelnou úlohu – financuje dokumentární filmy, výzkumné projekty, semináře... Stalo se místem, kde mohou lidé vyjádřit své názory na fotbalové násilí, líčit své zážitky apod.

Městská rada též uspořádala celou řadu aktivit, které měly podnítit slušné chování fanoušků i občasných diváků. Obdobně jako v jiných evropských městech se i tady spoléhají na městem pořádané mládežnické turnaje. Římským unikátem je soutěž škol o nejlepší fandovský transparent.

Avšak ani schválení zákona z 19. října 2001 o opatřeních pro boj s násilím při sportovních utkáních, ani vyhláška z roku 2003, která ještě posiluje represivní aspekty zmíněného zákona, nepřiměly vládu poskytnout nutné finanční zdroje na prevenční aktivity městských rad, ačkoli o ni italská města žádala.

Příklad Říma dokládá, že města se v oblasti prevence angažují. Nedostatek výraznější podpory ze strany centrální vlády však brzdí rozjezd efektivnějších místních

strategií zaměřených na prevenci diváckého násilí. Důraz italské vlády na represii může v blízké budoucnosti vést k destabilizaci bezpečnostní situace – jak dokládají demonstrace fanoušků proti legislativě, která je obecně vnímána jako omezování svobody, a také k destabilizaci samotného právního systému, jak ukazuje debata o kontroverzním konceptu *quasi flagrante delicto*.

Španělská města – mezera v přístupu k prevenci násilí při fotbale?

Španělsko bylo dlouho ušetřeno fotbalového násilí. Rivalita mezi kluby byla tradičně vykládána jako součást regionálního soupeření. Při mistrovských zápasech však dnes mají ve Španělsku problémy se zvládnutím davu.

Španělská legislativa zakotvuje opatření pro boj s násilím při fotbalových utkáních. Mimo jiné i rozděluje odpovědnost mezi stát a organizátory.

Stát zpravidla nese výhradní zodpovědnost za veřejnou bezpečnost, to ale nebrání autonomním celkům, aby zřizovaly policejní oddíly dle místních vyhlášek. Kupříkladu Barcelona a Katalánsko mají svoji policii, která chrání osoby a majetek a zajišťuje bezpečnost ve městech. Při fotbalových utkáních zajišťuje místní bezpečnost a kontroluje míru požitého alkoholu v krvi fanoušků.

Do preventivních aktivit se zapojily i španělské úřady. Důkazem jejich odhodlání je změna názvu úřadu zřízeného pro boj s násilím – v roce 1997 se Národní výbor proti násilí při sportovních událostech přejmenoval na Národní výbor pro prevenci násilí při sportovních událostech. Tento Výbor koordinuje vybrané aktivity v oblasti prevence. Ve Výboru jsou zastoupeny různé strany, které řeší otázky násilí při fotbalových utkáních – ministerstvo školství a kultury, ministerstvo vnitra, sportovní svazy, sudí i přední sportovci. Své zástupce zde mají i autonomní celky. Na základě analýz diváckého násilí Výbor vypracovává rámcové směrnice pro preventivní programy, za jejichž uskutečnění zodpovídá policie. Na stadionech za dodržování daných pravidel zodpovídají organizační monitorovací oddíly, které řídí bezpečnostní koordinátoři.

Nicméně místní úřady nejsou součástí organizačního schématu preventivní politiky, která běží od Národního výboru směrem odshora dolů k bezpečnostním koordinátorům.

Rozsah preventivních aktivit ve Španělsku je relativně úzký, což může být jedna z příčin rozbujelého násilí mezi fotbalovými fanoušky. Nicméně jako i v dalších již uvedených městech se sport a zejména fotbal prostřednictvím místních iniciativ využívá k prevenci kriminality ve městech.

Program Klub dobrého sportovce, který původně vznikl jako iniciativa k boji proti zneužívání drog, je v tomto směru nejlepším příkladem. Funguje ve většině španělských autonomních celků, kde se do něj zapojuje více než 200 000 žáků ve věku od 8 do 12 let. Program využívá pravidla sportu jako prostředek výuky občanské nauky. „Zlatá pravidla sportovce“, kterými se děti řídí, se vztahují v obecné rovině na sport i na společnost. Pravidlem číslo jedna je, že „člověk se musí chovat jako sportovec na hřišti i mimo ně“, pravidlem číslo pět, že „dobrý sportovec nepodvádí ani na hřišti, ani mimo ně“.

Na národní úrovni od r. 1989 běží různé osvětové programy jako kampaň „fair play“. Kampaň je namířena na všechny subjekty, které se nějakým způsobem účastní sportovního dění, do její působnosti tedy spadají jak školní turnaje, tak i utkání Královského poháru.

Je tedy jasné, že se Španělsko v oblasti bezpečnosti, zejména v prevenci násilí při fotbalových utkáních, angažuje skoro na všech úrovních. Přesto zde něco chybí. Jsou to města, která dosud postávají stranou od preventivních programů. Jejich neúčast by nebyla tak bolestivá, kdyby (obdobně jako v jiných členských zemích Rady Evropy) už preventivní programy nebyly tak rozvinuté nebo samy fotbalové kluby tolik neutvářely podobu samotných měst a regionů. Preventivní programy nejsou navíc příliš rozmanité. Chybu můžeme připsat zdrženlivosti španělských měst zapojit se do prevence. Vynaložená aktivita ze strany měst by se mohla stát odrazovým můstkem pro jejich uznání jako tahounů preventivních programů. Na závěr tedy docházíme ke zjištění, že zákon někdy pouze formálně schvaluje hluboce zakořeněné přístupy k prevenci násilí.

Iniciativy v ostatních evropských městech

Ačkoliv o evropských městech není zpravidla dosud příliš slyšet, když se formulují zásadní opatření proti násilí při fotbalových utkáních, panuje překvapivá shoda, že účast měst na formování preventivní politiky by se měla posílit.

V Polsku není divácké násilí tradicí, avšak i tam nyní při fotbalových utkáních k němu dochází. Hospodářská situace Polska, kde míra nezaměstnanosti dosahuje 18 %, a zejména ztížené životní podmínky pro mladé lidi jsou živnou půdou diváckého násilí. Zpráva pojednávající o plnění Úmluvy z roku 1985 ukazuje, že v Polsku přijali opravdu kvalitní opatření: například vskutku vydařený zákon z r. 1998 o bezpečnosti na sportovních akcích, který rozděluje odpovědnost mezi jednotlivé subjekty organizující fotbalové zápasy – včetně provedení příslušných opatření.

Je dobrou zprávou, že místní úřady nejsou ze zajišťování bezpečnosti fotbalových utkání vyloučeny. K pořádání zápasů, které patrně navštíví více než 1000 lidí, musí být předem získáno povolení místních úřadů. Ve zprávě se však uvádí, že daná povolení platí na celou sezónu. Jinak ale Polsko zavedlo celou řadu iniciativ směřujících k prevenci násilí, např. prodej rodinných vstupenek (dva dospělí a dvě děti) za cenu blízkou vstupence pro jednu osobu.

V Polsku se také objevuje trend širšího zapojení místních úřadů do organizace zápasů. Pozorovatelé Rady Evropy ve své zprávě zmiňují, že „všechny zúčastněné strany vyjádřily zájem o hlubší spolupráci mezi kluby, policií, fotbalovým svazem a místními orgány“. Za zmínku stojí dvě konkrétní iniciativy – návrh policie vydat příručku o fotbalovém násilí a jeho prevenci pro úředníky orgánů samosprávy a návrh pořádat před vysoce rizikovými zápasy zvláštní schůzky. Oba tyto návrhy pravděpodobně povedou k partnerství založenému na přístupu k organizaci zápasů a měly by dostat silnou podporu.

Portugalsko v minulosti nemělo s násilím při utkáních

profesionálního fotbalu výraznější problémy, přesto občas dochází k potyčkám mezi příznivci nepřátelých klubů (stejně jako ve Francii nebo Švýcarsku). Na druhé straně tam však dochází i k četným incidentům při utkáních amatérského fotbalu. Vláda zahájila program „Možnosti“, v jehož rámci se věnuje mládeži ze zanedbaných částí Lisabonu. Vláda také nabírá a vzdělává specialisty pro práci s fotbalovými fanoušky. Městská rada Lisabonu ale zatím sama nepodniká žádná konkrétní opatření, která by pomohla míru násilí při fotbalových zápasech snížit.

Najdeme však i takové země, kde při fotbalových utkáních národního mistrovství k žádným problémům z hlediska bezpečnosti vskutku nedochází. I když sem patrně nemůžeme zařadit Švédsko, skandinávské země byly v 90. letech 20. století zcela ušetřeny násilím na fotbalových stadionech. V poslední době se dokonce tzv. *roligáni* (slovo „rolig“ znamená mírumilovný, tedy mírumilovní fanoušci) díky své nadšené a tvůrčí účasti na utkáních národní ligy stali fanoušky dávanými za příklad celé Evropě. Roliigáni se vyznačují hlavně dvěma rysy – výrazně se orientují na ženy (45% roligánů jsou právě ženy, které se na fotbal nejen rády dívají, ale ještě k tomu jej i rády hrají) a 80 % roligánů jsou hráči amatérského fotbalu.

Stejně jako ostatní severské země, přišlo i Dánsko s efektivní preventivní politikou, kterou řídí Národní rada pro prevenci kriminality. Dánská policie se přímo účastní prevenčních aktivit. Realizaci programů má na starost především pět regionálních útvarů pro prevenci kriminality na místní úrovni, které spadají pod národní policii.

Ve finských Helsinkách k incidentům téměř vůbec nedochází, ani nepovažovali za nutné přijímat nějaké konkrétní preventivní aktivity pro fotbalové zápasy.

Ve Finsku působí v důsledku tradiční místní nezávislosti na poli prevence kriminality hlavně místní policie. Systém pracovníků pořadatelské služby, který řídí sami organizátoři, je velmi dobře sestaven – podle finských zákonů musí mít pořadatelé licenci a musí být řádně proškoleni.

V Bělehradu se nyní parlament chystá schválit přísnější zákon pro boj s diváckým násilím, který se co do stupně represe nechal inspirovat britskou legislativou. Za otázky bezpečnosti v Srbsku a Černé Hoře výhradně zodpovídá ministerstvo národní bezpečnosti, obcím není dovoleno zřizovat vlastní policejní složky. Městská rada v Bělehradě nechává zajišťování bezpečnosti fotbalových utkání výhradně na policii a bezpečnostním výboru, který se přímo zodpovídá Fotbalovému svazu, na jehož činnost dozírá ministerstvo sportu.

Novelizovaná ústava snad převede více pravomocí z centra na obce, a tím usnadní zavádění programů proti diváckému násilí na místní úrovni.

Obdobně jako ve většině zemí střední a východní Evropy, dosud vysoká centralizace ve Slovinsku odsouvá místní orgány na vedlejší kolej. Organizátoři sportovních utkání zodpovídají za bezpečnost na stadionu (kde působí soukromé bezpečnostní agentury) a státní policie za bezpečnost mimo objekt stadionu. Ačkoliv městská policie neexistuje, státní policií se našťestí šíří snahy zařadit do své činnosti též prevenci. Městské úřady tím

pádem nemají za udržování zákona a pořádku žádnou zodpovědnost.

Zápas Anglie proti Turecku v Sunderlandu v dubnu 2003 plně předvedl nebezpečí fanoušků turecké reprezentace i problémy s násilím při utkáních tureckých klubů v Evropě i v samotném Turecku. Starostové v Turecku však nemají pravomoci, kterými by mohli udržování zákona a pořádku dostatečně ovlivnit – o bezpečnost se stará výhradně ministerstvo vnitra a Generální ředitelství policie. Obdobně jako v Ruské federaci a v Bulharsku, i zde policie nemá větší zkušenosti s preventivní politikou. Dosud se tam nerozběhl žádný na partnerství založený systém na místní úrovni.

V zemích jako Turecko, kde velká část populace žije v jiných evropských státech, zápasy mezi zemí původu a hostitelskou zemí představují zvýšené riziko, že se dav vymkne kontrole a bude páchat trestnou činnost. Snaha s předstihem zapojit do organizace utkání místní imigranty z oblasti může být povedeným krokem, jak přesměrovat touhu imigrantských fanoušků být viděni a slyšeni na zápase směrem k aktivnější účasti. Prakticky se může jednat například o zapojení imigrantů do činnosti informačních center pro fanoušky.

ZÁVĚRY

V roce 1999 vyslovoilo Parlamentní shromáždění Rady Evropy obavu, že se charakter fotbalového násilí od dob přijetí Úmluvy značně změnil. Střety jsou dnes lépe promyšlené a organizované, jejich aktéři využívají moderních komunikačních prostředků a ke konfrontacím dochází spíše vně stadionů než při utkáních samotných.

Úmluva však nadále zůstává platná a naléhavá především jako soubor ustanovení, která byla rozpracována v mnoha dalších Doporučeních a dokumentech Rady Evropy. Jejím prostřednictvím je nová metoda prevence násilí při sportovních utkáních doporučovaná všem jejím signatářům.

Je možné v několika větách shrnout nejdůležitější body boje proti diváckému násilí? Možná nám poslouží závěry berlínského semináře Sprint o boji proti fotbalovému násilí a multilaterálního semináře Sprint o násilí při sportovních utkáních, který se konal v turecké Anatólii.

Klíčovými zásadami pro bezpečný průběh sportovních utkání jsou:

- Přijetí vhodných právních a soudních opatření, a to včetně sankcí.

- Zvýšená kontrola diváckého davu na stadionech, která vyžaduje promyšlený a integrovaný přístup, jež zohledňuje ochranu a bezpečnost diváků jako:

- účinné řízení davu širším okruhem pořadatelů, kteří podléhají přímo vedení stadionu;
- jasné rozdělení pravomocí mezi organizátory a veřejnou správu – sportovní organizace a kluby by měly jasně znát své povinnosti a podílet se na zajištění bezpečnosti na stadionech;
- omezování viditelné přítomnosti policie na stadionu, kromě situací, kdy jde o porušování zákona a je nutné na ně adekvátně reagovat;
- jasné stanovení práv a povinností zúčastněných stran (diváků a klubů);
- vylepšení stadionů (zvelebení prostor k sezení, výstavba kontrolních stánků a nasazení průmyslových kamer);
- kontrola tištění vstupenek, jejich prodeje a distribuce (vstupenky jsou klíčovým prvkem bezpečnostní koncepce každého zápasu a zodpovídá za ně organizátor);
- oddělení fanoušků soupeřících klubů;
- účinné potrestání výtržníků;
- podpora bezpečného prostředí ze strany klubů.

- Práce s diváky mimo stadion:
 - bezpečnostní opatření nelze omezit jen na kontrolu návštěvníků v blízkém okolí stadionu, ale je nutno dohlížet na jejich pohyb již při příjezdu či odjezdu z utkání.

- Vztahy s fanoušky:
 - rozhodnutí, která se jich týkají, je vhodné s fanoušky konzultovat;
 - je třeba prosazovat potřebná výchovná, sociální a kulturní opatření, stejně jako dlouhodobé strategie přátelského soužití (práce s fanoušky, informační centra pro fanoušky, doprovodné osoby).

- Mezinárodní spolupráce a stálé mechanismy výměny zpravodajských informací.

Podle stejnojmenné publikace
Rady Evropy, kterou v roce 2006
v českém překladu vydalo ministerstvo vnitra,
zpracoval

dr. Radim BUREŠ

PODÍL LIDSKÉHO FAKTORU na bezpečnosti a nehodovosti dopravy

Nebezpečný nárůst nehodovosti v České republice přináší množství materiálních škod. Vážný dopad však představují ztráty na zdraví a na lidských životech. Proto se hledají cesty jak nehodovost minimalizovat. Sociologický výzkum pomáhá vysvětlit celou řadu příčin a vztahů v oblasti nehodovosti a dává podklady pro přijetí opatření, která by nehodovost zmírnila. Současný trend je neomezovat mobilitu, která se dnes stala integrální součástí našeho života, spíše optimalizovat mobilitu za neustálého zvyšování bezpečnosti kontrolou lidského faktoru.

S růstem mobility a počtu individuálních dopravních prostředků roste nehodovost a ohrožení našich životů, zdraví a životního prostředí. Nejnebezpečnější silnice a řidiči se nacházejí na východě a jihu Evropské unie, včetně České republiky; jak dokazuje bilance Evropské komise, na silnicích tam umírá relativně nejvíc lidí.

Bezpečnost na silnicích v ČR patří mezi nejhorší v Evropě, dopravní nehody jsou zde jednou z hlavních příčin úmrtí určitých skupin populace. V obydlených oblastech se nejvíc smrtelných úrazů stává chodcům. K nejohroženějším uvnitř této skupiny patří děti a starší občané. Existuje celá řada faktorů, které přispívají k vysoké úmrtnosti na našich silnicích. Takovými faktory jsou: někdy nevyhovující silniční infrastruktura; nevhodné vzorce chování jako agresivita, rychlá jízda; porušování pravidel silničního provozu, kterého se dopouštějí jak řidiči, tak chodci; nedostatečná kontrola odpovědnými úřady atd.

Zatímco v roce 2001 na silnicích 25 členských zemí EU zahynulo 50 396 lidí, loni bylo mrtvých 41 600. Počet obětí klesl jen o 17,5 procenta. Rozdíl mezi nejlepšími a nejhoršími státy vyjadřuje poměr jedna ku třem v přepočtu mrtvých na milion obyvatel a až jedna ku pěti v přepočtu mrtvých na milion vozidel. Evropská komise pochválila Maltu, Velkou Británii, Nizozemsko, Švédsko, Německo a Finsko za nadprůměrné

zlepšení bezpečnosti. Naopak ukázala prstem na Polsko, Portugalsko, Řecko, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Maďarsko, Kypr a Českou republiku jako země, které dělají největší problémy. Podle EK mezi lety 2001 až 2004 počet obětí na Kypru, Litvě, v Maďarsku, Česku a Polsku dokonce stoupl. Slovenský výsledek je sice také podprůměrný, ale počet mrtvých v těchto letech klesl o dvě procenta.

Česká republika a EU v číslech

EK uvádí pro rok 2001 celkem 1334 obětí a v dalších třech letech 1431, 1447 a 1382 mrtvých, tedy celkem nárůst o čtyři procenta. Mezitím česká policie oznámila, že loni zahynulo na silnicích nejméně lidí za posledních 15 let; 1127 loni, 1215 předloni a 1319 v roce 2003.

V rámci mezinárodního srovnávacího projektu SARTRE (Social attitudes to road traffic risk in Europe) proběhlo koncem roku 2002 a 2005 dotazování mezi českými řidiči. Vzorek tvořilo přes 1000 respondentů a byl reprezentativní pro populaci osob aktuálně řídících automobil. Dotazování odpovídali na otázky týkající se nejrůznějších oblastí bezpečnosti silničního provozu. Výsledkem je soubor informací o chování, názorech a postojích českých řidičů, z nichž se tentokrát zaměříme na problematiku alkoholu, používání bezpečnostních pásů, rychlost a styl jízdy, názory na nehodovost a opatření pro její snížení.

Názory na situaci v bezpečnosti a na možná opatření

Dotazovaní měli v rámci sociologického výzkumu SARTRE vyjádřit míru svého zájmu o několik aktuálních témat (kriminalita, znečištění životního prostředí, dopravní nehodovost, úroveň zdravotnictví, dopravní zácpy a nezaměstnanost). Řidiči nyní vyjadřují – v porovnání s ostatními tématy – mírně vyšší míru zájmu o motoristickou problematiku než v roce 1996.

Další otázky byly zaměřeny konkrétněji. Řidiči měli posoudit různá opatření a omezení ve prospěch bezpečnosti silničního provozu a příčiny dopravních nehod. Většina českých řidičů vidí jako perspektivní úsilí o zlepšení řídičského výcviku, důslednější kontrolu dodržování dopravních předpisů, a především zlepšení stavu silnic. Překvapivě opět vzrostl i podíl těch, kdo věří v účinnost dopravně bezpečnostních kampaní, i když ve srovnání s ostatními opatřeními kampaně příliš velkou podporu stále nemají. Značná část respondentů by uvítala zvýšení počtu stezek nebo pruhů pro cyklisty.

Dále řidiči posuzovali tyto výroky:

- testy za dopravní přestupky by měly být přísnější

- tresty za nepřiměřenou rychlost by měly být přísnější
- tresty za alkohol za volantem by měly být přísnější
- výrobcům aut by nemělo být dovoleno zdůrazňovat v reklamě rychlost jejich aut
- řidičům by mělo být umožněno, aby se sami rozhodli, kolik alkoholu mohou vypít před jízdou

Ve srovnání s minulým výzkumem byly otázky týkající se trestů položeny konkrétněji a odpovědi byly daleko jednoznačnější, zejména v případě sankcí za alkohol – téměř všichni dotazovaní se vyslovili pro jejich zpřísnění. Vzrostl také podíl respondentů, kteří by souhlasili se zákazem zdůrazňování rychlosti v reklamě na auta, stále však převažují nerozhodní nebo nesouhlasící řidiči – tato problematika se tedy našich řidičů zřejmě příliš nedotýká. Podíl příznivců zrušení alkoholového limitu se příliš nezměnil – tato myšlenka u našich řidičů stále nenachází širší podporu.

Dále bylo dotazovaným předloženo patnáct různých faktorů, které se mohou stát příčinou dopravní nehody. Respondenti měli za úkol posoudit, jak často se každý z nich příčinou nehody skutečně stává a umístit jej na šestibodové škále (krajní hodnoty – nikdy...vždy). Šlo o tyto faktory: únava, požití alkoholu před jízdou, nedodržení bezpečné vzdálenosti, příliš rychlá jízda, jízda pod vlivem léků, jízda pod vlivem drog, špatně udržovaná vozovka, telefonování za jízdy (s hand free úpravou nebo bez), dopravní zácpa, špatné počasí, vadné brzdy, ojeté pneumatiky, vadná světla, závada na řízení.

Za nejčastější příčinu nehody je považována příliš rychlá jízda (za častou nebo velmi častou příčinu nehody ji označilo 79,9 % respondentů), řízení pod vlivem alkoholu (75,4 %, v roce 1996 to bylo 70 %), únava (62,2 %) a nově nedodržení bezpečné vzdálenosti (62,6 %), z vnějších vlivů opět špatný stav vozovky (51,2 %) a nepříznivé meteorologické podmínky (58,3 %), vzrostl význam závad na vozidle (46,9 % dotazovaných označilo za častou či velmi častou příčinu nehody vadné brzdy, ojeté pneumatiky pak 48,3 %). Novou položkou bylo telefonování za jízdy. Naši řidiči považují telefonování za nebezpečné jen v případě, že telefon nemá hand free úpravu – pak ho za častou či velmi častou příčinu nehody označilo 40,9 % z nich. Pokud má telefon hand free úpravu, považuje telefonování za jízdy za častou či velmi častou příčinu nehody jen 16,2 % dotazovaných.

Rychlost a styl jízdy podle SARTRE

V této části rozhovoru byly řidičům kladeny otázky týkající se přímo jejich chování na silnici (případně chování druhých řidičů) – způsobu jízdy, dodržování rychlostních limitů, řidiči byli tázáni na názory na rychlostní limity a zkušenosti se sankcemi za jejich porušování.

Nejdříve měli dotazovaní za úkol posoudit, zda je jejich chování na silnici nebezpečnější, stejné nebo bezpečnější než chování ostatních řidičů. Ve srovnání s rokem 1996 mírně poklesl podíl řidičů, kteří přiznávají nadprůměrně nebezpečný způsob jízdy, více řidičů naopak pokládá svou jízdu za výrazně méně nebezpečnou, než je jízda druhých řidičů. Na rozdíl od minulého dotazování se nyní řidiči, pokládající se za nebezpečné, nekoncentrovali v žádné určité profesní skupině. Zatímco v roce 1996 byl největší podíl takto vypovídajících řidičů mezi podnikateli a manažery, dnes je jen mírně vyšší podíl mezi studenty a vojáky základní služby a nízký u důchodců a žen v domácnosti.

Hodnocení rychlostního chování svého i druhých řidičů se nijak zásadně nezměnilo, většina respondentů soudí, že ostatní řidiči často nebo velmi často překračují rychlostní limity, a oni sami jezdí srovnatelně s průměrem nebo trochu pomaleji.

Zajímavější výsledky přinesla otázka na porušování rychlostních limitů samotnými respondenty. Nadále roste podíl těch, kteří tvrdí, že limity na dálnicích a hlavních silnicích nikdy nepřekračují, situace na vedlejších silnicích zůstává přibližně stejná, ale opět poklesl podíl těch, kdo nepřekračují nej-

vyšší povolenou rychlost v obci. Jde zřejmě o reakci na změny rychlostních limitů zavedené v roce 1997 (zvýšení limitu na dálnici a snížení v obci). Respondenti, kteří uvádějí časté a velmi časté překračování limitů, jsou více zastoupeni mezi těmi, kdo si přejí limity vyšší, případně neomezenou rychlost. (*Zde se stejně jako v celém článku vychází ze situace před účinností současného zákona o provozu na pozemních komunikacích, tj. ve znění zákona č. 411/2005 Sb.*)

S možností rychlostní kontroly sice dnes řidiči počítají častěji než v roce 1996, ale podíl těch, kdo byli za překročení rychlosti nějakým způsobem postiženi, se nezměnil, přestože jsou podle výpovědí řidičů rychlostní limity – alespoň v obci – překračovány častěji. Kontroly navíc v řidičích patrně nezbuzují příliš velký respekt, protože ti, kdo více počítají s možností kontroly, překračují rychlostní limity stejně často jako ti, kdo s kontrolou nepočítají.

Ve srovnání s rokem 1996 mírně vzrostl podíl řidičů, kteří velmi často nebo vždy dávají přednost chodci na vyznačeném přechodu, ale ve srovnání se zbytkem Evropy i vzhledem k tomu, že řidiči jsou nyní povinni dávat přednost, je tento podíl stále ještě velmi malý. Řidiči také častěji dávají vědět ostatním, že vpředu probíhá rychlostní kontrola. Jinak k žádným výrazným změnám v chování a zvyklostech řidičů nedošlo.

Zádržné systémy – používání bezpečnostních pásů

Další část průzkumu SARTRE byla věnována problematice bezpečnostních pásů. Respondenti zde uváděli, zda je jimi jejich vozidlo vybaveno, zda je oni sami používají a zda byli za jejich nepoužití v poslední době sankcionováni, jestli používají dětské zádržné systémy, když vezou ve svém vozidle děti, a zda souhlasí či nesouhlasí s několika výroky týkajícími se bezpečnostních pásů.

Vybavenost vozidel bezpečnostními pásy se průběžně zlepšuje, nyní již 70,1 % řidičů uvedlo, že jejich vozidlo je vybaveno pásy vpředu i vzadu. V používání tohoto vybavení však zdaleka takový pokrok nenastal. Podíl řidičů, kteří pásy používají vždy, je mimo obec stále stejný jako v roce 1996 (necelé tři čtvrtiny na dálnici a okolo dvou třetin na ostatních silnicích), v obci se zvedl z 39,8 % na 46,6 %, což je velmi málo. Kontrola je v tomto ohledu stále stejně nedostatečná, podobně jako v roce 1996 přes 90 % respondentů uvedlo, že v posledních třech letech nebylo nijak sankcionováno za nepoužití pásu. Rozhodující je však spíše špatná informovanost řidičů – z odpovědí je zřejmé, že pás používají více při vyšších rychlostech, a jeho účinnost při nízkých rychlostech (v obci) je podceňována.

K určitému, i když nevelkému posunu došlo v postojích řidičů vůči pásům. Dotazovaní měli vyjádřit míru svého souhlasu s několika výroky. Rozdíl proti roku 1996 můžeme pozorovat v reakcích na výrok „pokud řídíte opatrně, pásy opravdu nejsou nutné“ – s tímto tvrzením dnes souhlasí už jen 26,5 % řidičů, v roce 1996 to bylo 34,6 %). Vzrostl podíl respondentů, kteří se bez zapnutého pásu necítí dobře (z 39,9 % v roce 1996 na 52,8 %).

Alkohol a řízení motorového vozidla

Přestože se čeští a moravští řidiči stavějí vesměs velmi odmítavě k alkoholu za volantem, bližší pohled na jejich chování odhaluje jisté trhliny v jejich zásadovosti. Na otázku „kolikrát týdně řídíte po požití třeba jen malého množství alkoholu?“ odpovědělo „nikdy“ jen 79,8 % dotazovaných. U zbývajících cca 20 % šlo zpravidla skutečně jen o malé množství alkoholu a tohoto prohřešku se dopouštěli méně než jednou týdně. Zvýšení povolené hladiny alkoholu si přeje celkem 12,7 % všech dotázaných, 1 % dokonce požaduje zrušení limitu.

Výzkum přinesl řadu informací využitelných při vytváření opatření pro zvyšování dopravní bezpečnosti. Je zřejmé, že

čeští řidiči si uvědomují hlavní problémy na silnicích a volají po jejich řešení, zároveň však mají sklon připisovat prohřešky proti bezpečnosti „ostatním“ a domnívat se, že své vlastní chování mají „pod kontrolou“ (respondenti si např. přejí zpřísnění trestů za přestupky v oblasti rychlosti a alkoholu, které považují za nejčastější příčiny nehod, zároveň z podrobnějšího dotazování vyplývá, že oni sami limity nijak zásadně nedodrží).

Při formulování opatření v oblasti lidského činitele je možné využít údajů o problémových skupinách a zacílit působení na řidiče velmi přesně. Výsledky projektu napovídají i jaká opatření je třeba využít, kde postačí osvěta a kde je nutné přistoupit k legislativním změnám nebo zpřísnění kontroly a sankcí, případně kdy sáhnout k opatřením i mimo oblast lidského činitele. Například srovnání dat z roku 1996 a 2002 přineslo obraz o reakci řidičů na změnu rychlostních limitů v roce 1997. Z údajů je zjevné, že pouhá legislativní úprava není dostatečná a je třeba ji doprovodit i změnami v designu komunikací tak, aby dodržování předepsané rychlosti bylo pro řidiče snadnější. Podobně je tomu i s chováním řidičů na přechodech pro chodce.

Údaje o používání bezpečnostních pásů a o názorech řidičů na jejich používání odhalily velmi špatnou informovanost o funkci pásů a z toho plynoucí podceňování jejich významu a nedostatečné používání, zejména při nižších rychlostech.

Výzkum znovu potvrdil nutnost prosazovat taková opatření, která nebudou klást příliš velké požadavky na uvědomlost řidiče – formulovat předpisy jednoznačným způsobem, změnit systém kontroly jejich dodržování, utvářet komunikace tak, aby přirozeně vedly řidiče ke správnému způsobu jízdy, opakovaně a důkladně informovat populaci o zásadách bezpečného chování a věnovat zvýšenou pozornost problémovým skupinám.

Plánování mobility a bezpečnosti

Opatření v silničním provozu a v dopravě, která berou v úvahu obojí, jak mobilitu, tak i bezpečnostní kritéria, jsou velice slibná pro zlepšení bezpečnosti zranitelných účastníků silničního provozu. Kromě toho jsou zde někdy i velmi výhodné náklady. Potřeby mobility chodců, cyklistů a řidičů jednostopých vozidel nejsou automaticky zahrnuty v plánování silničního provozu a dopravy v Evropě. Následkem toho je, že bezpečnostní postoje často mají restriktivní povahu, která může omezovat mobilitu výše zmíněných zranitelných účastníků silničního provozu.

Analýza bezpečnosti ukazuje, že v celé Evropě je riziko smrtelné dopravní nehody na ujeté kilometry vyšší u motocyklistů. Mladí řidiči mají vyšší riziko smrtelné dopravní nehody na ujeté kilometry než stejně staří chodci a cyklisté. Potenciál k redukci problému byl stanoven pro čtyři cílové skupiny zranitelných účastníků silničního provozu: chodci, cyklisté, motocyklisté (včetně „skútrařů“) a mladí řidiči. Rozdíly mezi evropskými zeměmi v jejich způsobu dopravy byly vzaty v úvahu.

Zranitelní účastníci silničního provozu – chodci

Pro chodce i cyklisty je doporučováno podporovat pouze ta opatření, která současně zvyšují mobilitu. V Evropě bývají potřeby mobility chodců očividně zanedbávány stejně jako u cyklistů. Měly by být integrovány do plánování provozu a dopravy.

Pro chodce bylo stanoveno okolo stovky opatření s ohledem na jejich bezpečnost, účel mobility a jejich náklady. Z tohoto dva nejvíce pokrývají a nejbližše se propojují s městským plánováním a ideologiemi přístupu:

1. Rozsáhlá oblast redukce rychlosti nebo schémata zklidnění dopravního provozu.

2. Zajištění integrované sítě komunikací chodců.

Tato dvě komplementární opatření mohou být přijata současně, bez rozporů. Kromě silničního a dopravního plánování

a managementu existují jiná opatření, která mohou zlepšit bezpečnost chodců.

Uživatelé vozidla by měli akceptovat chodce, protože stejně jako oni užívají silnice. Musí znát pravidla a předpisy, které chrání chodce, a musí dodržovat práva chodců. V určitém rozsahu management provozu a dopravy přispívá k dosažení očekávaného chování řidičů. Další opatření (vzdělávání, informace, prosazování) se obvykle používají k dosažení správného vyváženého stavu a doplňkové pobídky mohou být nalezeny v jiných oblastech než mobilita a bezpečnost. Jedním příkladem takové doplňkové pobídky může být zájem o životní prostředí. Uskutečňování těchto opatření v politice by se mělo zacílit na management konfliktů a vyvažování rozdílných zájmů.

Zranitelní účastníci silničního provozu – cyklisté

Stále existuje mnoho problémů, které se týkají cyklistů. Jízda na kole je aktivita, která je běžně spojována s ochránci životního prostředí nebo mladými lidmi a studenty. Vlastnit automobil je stále ještě vyjádřením sociálního statusu.

Je paradoxní, že kvůli velkým dopravním zácpám je průměrná rychlost motorizované dopravy ve městech jen 13–14 km/h. To je rychlost, která je stejná, nebo dokonce nižší než rychlost, které běžně dosahují cyklisté. Proto je důležité, že zvláště v městských oblastech žádají chodci a cyklisté svůj prostor pro mobilitu. Tvorba nových sítí městské dopravy nebo snaha o zlepšení stávajících sítí by vedla k méně autům v ulicích. Kromě toho je rovněž potřeba i účinná kampaň na podporu cyklistiky a chůze.

Stejně základní principy plánování, které se vztahují na chodce, se vztahují i na cyklisty. Poněvadž cyklistika je více vhodná pro cestování na delší vzdálenosti než chůze, je nezbytné rozlišit funkci průběhu a přístupu. Přesněji řečeno, cyklisté potřebují vlastní síť.

Výzkumné projekty vyvinuly hierarchii silnic podle funkce, designu a chování pro všechny způsoby přepravy (založenou na nizozemském „Udržitelném bezpečném dopravním systému“ a švédském konceptu „Vize nula“). Byla založena z jedné strany na požadavcích spojitosti sítě, přímočarosti, bezpečnosti, komfortu a atraktivnosti a z druhé strany na nových konceptech pro bezpečnost silničního provozu.

Řidiči jednostopých vozidel

Riziko smrtelné nehody na ujeté kilometry je nejvyšší pro motorkáře. Pro tuto cílovou skupinu jsou nezbytná omezující opatření k tomu, aby se zajistil významný vývoj v bezpečnosti provozu na komunikacích. Velice se doporučuje brát ohled také na jejich potřeby.

Projekt ukázal, že potřeby motorkářů také nejsou prioritou v silničním designu. Všeobecně se nerozlišuje, že různá kritéria silničního designu by měla platit jak pro motorkáře/skútraře, tak pro řízení automobilu. Motorkáři jsou více zranitelnější nedokonalým povrchem silnice než řidiči automobilů. Musí se rozlišovat speciální požadavky na dopravní značení, opravy povrchu silnice, dlouhodobě vyjeté koleje, odvodňování atd. Úvaha o potřebách motorkářů odpovídá neomezuujícímu přístupu. Ostatními neomezuujícími opatřeními jsou speciální dopravní pravidla, která dovolují motorkám předjíždět ve zpomalujících pruzích pro auta a dovolují jim jezdit v pruzích s omezeným přístupem. Tato speciální pravidla mohou dát řidičům motorek a skútrů některá privilegia srovnatelná s řidiči aut.

Nicméně v rámci daných omezení má motivace řidiče a styl jízdy větší efekt při výskytu nehod než technické vlastnosti vozidla.

Mladí řidiči – nejrizikovější skupina

Mladí řidiči mají vyšší riziko smrtelné nehody na ujeté kilometry než chodci a cyklisté stejného věku. Opatření doporučovaná pro mladé řidiče jsou celkově omezující a týkají se volby chování. Nedostatek dovednosti, nezkušenost, časté vystavo-

vání se obtížným situacím, ochota riskovat jsou těmi hlavními důvody, proč mladí řidiči čelí problémům odlišným od problémů jiných řidičů.

Omezení používání auta je možné a má pozitivní výsledek. Hodnotící studie ukázaly, že alternativy jako disko-autobusy a levnější MHD mají pozitivní efekt na bezpečnost silničního provozu. Jestliže alternativy používání auta jsou v souladu se specifickými potřebami mobility mladých lidí, omezení může být limitováno. Další opatření, které redukuje užívání auta mladými lidmi, a tedy i nižší počet úmrtí, je zvýšení minimální věkové hranice pro řízení. Nicméně je také důležité prodloužit fázi výuky, protože nezkušenost velice přispívá k vysokému počtu dopravních nehod u mladých řidičů. Řešením by mohl být odstupňovaný systém licencí.

Systém licencí by také mohl být nasměrován k pokročilejšímu systému, ve kterém by byla celá licence obdržena pouze tehdy, jestliže řidič neudělá žádný přestupek nebo dodržuje pravidla jako řízení pod dohledem, noční zákaz vyjíždění a nízký limit alkoholu. Mohl by být přidán druhý test po zkouškách, aby motivoval řidiče získat zkušenost.

Zklidňování dopravy ve městech a obcích

Zklidňování dopravy ve městech je soustava opatření, kterými se už od 70. let minulého století snaží vyspělé automobilizované země zmírnit negativní dopady mobility a zatěžující automobilové dopravy na bezpečnost a celkovou kvalitu života ve městech a obcích. V posledních letech se tento trend i u nás začíná prosazovat, byť se zpožděním. Jeho základním smyslem a cílem je respektování všech funkcí, které má veřejný prostor a komunikace ve městě plnit. Ty totiž nejsou určeny pouze pro jízdu motorových vozidel, ale i pro pohyb a setkávání chodců a jejich další životní aktivity, pohyb cyklistů, parkování a zásobování. V praxi to obvykle znamená zúžení jízdních pruhů pro automobily, a naopak rozšíření chodníků, posílení ploch zeleně nebo vymezení pruhů pro cyklo dopravu. Mezi oblíbené zklidňující prvky patří také malé okružní křižovatky (výrazně zvyšují bezpečnost provozu), vysazené chodníkové plochy (zkracují délku přecházení a zlepšují rozhled chodců), ochranné ostrůvky na přechodech (usnadňují pomalým chodcům přecházení), ostrůvky na vjezdech do obce (znesnadňují automobilu vjet do obce vyšší než povolenou rychlostí) nebo vysazené zelené plochy (chrání parkující vozidla). Všechna tato opatření přinášejí kromě prokazatelně příznivého vlivu na bezpečnost a plynulost dopravy také zlepšení vzhledu a celkové zklidnění veřejných prostor.

Bezpečné chování chodců v dopravním prostředí

Opatření směřující ke zranitelným účastníkům dopravy a k řidičům jsou nezbytná ke zlepšení bezpečnosti na silnicích. V mnohých zemích se příznivě snížil počet řidičů, kteří usedají za volant pod vlivem alkoholu, a těch, kteří jezdí příliš rychle. Bodový systém, který penalizuje neukázněné řidiče jezdící příliš rychle, snížil silniční úmrtnost mezi lety 2002 a 2003 ve Francii o 17 %. V Itálii klesla silniční úmrtnost o 30 % v prvním roce po zavedení bodového systému. Ve Španělsku bylo „bodování“ zahájeno v roce 2006, takže úřady se potřebují ujistit, že je to jaksepatří vynutitelné.

Výchova a kampaně k uvědomění si silničních a dopravních rizik u chodců a cyklistů prokázaly efektivitu v mnoha zemích

EU. Vzdělávání dětí od časného věku s cílem, aby byli zodpovědnějšími uživateli cest v dospělosti, má zřejmé dopady. Země, jako jsou Francie, Malta a Maďarsko, investovaly do výchovy v oblasti dopravní bezpečnosti na školách. Velká Británie je známá pro množství iniciativ, které doporučují dětem, aby do školy chodily nebo jezdily na kole bezpečně. Dobrým příkladem je projekt známý jako „Bezpečná cesta do školy“, který pracuje se školami a místními komunitami v plánování bezpečných cest a vzdělávání dětí o silniční bezpečnosti.

Náklady, zisky a efektivní opatření

Ke zlepšení situace by měla přispět i nová opatření jako zkrácení doby jízdy a prodloužení povinného odpočinku řidičů kamionů a autobusů od jara příštího roku. Barrot také hodlá prosadit, aby nejpozději od příštího roku „silniční piráty“ stíhaly pokuty a odebrání řidičáků v celé EU bez ohledu na to, v které zemi přestupek spáchali; zatím „přenositelnost“ sankcí zajišťují jen bilaterální dohody jednotlivých států.

Politická debata si žádá více a více vědeckého sociologického a psychologického výzkumu, výsledků analýz nákladů a zisků, protože náklady opatření jsou často obrovské. A dále existuje mnoho protichůdných požadavků společnosti na zvýšení životní úrovně, na sociální aktivity a na ochranu životního prostředí a kulturního dědictví.

Programy potřebují politickou podporu

Jestliže bezpečnost a mobilita všech skupin se zvýší integrovaným způsobem, musí být vytvořena lepší vyváženost v mobilitě a bezpečnosti pro všechny způsoby dopravy. Politické intervence jsou potřebné k dosažení požadavků vyšší kvality a menších omezení a uživatelé silnic tuto změnu chtějí. Několik studií (např. SARTRE výzkum 1998 – 2005 o sociálních postojích k rizikům silniční dopravy v Evropě, Výzkumné projekty, které byly schváleny Evropskou unií a byly koordinovány institutem pro výzkum bezpečnosti silničního provozu SWOV), ukazují, že více lidí vyžaduje při plánování vyšší prioritu pro chůzi a cyklistiku než pro řízení auta.

„Dosavadní pokrok nestačí, abychom dosáhli cíle snížit do roku 2010 počet obětí nehod na polovičku a zachránit tak na 25 000 životů ročně. Kdybychom pokračovali jako dosud, bylo by v roce 2010 stále 32 500 mrtvých. To je naprosto nepřijatelné,“ uvedl evropský komisař pro dopravu Jacques Barrot, varující, že dopravní nehody patří k hlavním příčinám úmrtí v EU. Barrot připustil, že díl viny nesou i mizerné silnice v nových členských zemích, s jejichž modernizací by Unie měla napomoci. Ale problém vidí i v neschopnosti řidičů přizpůsobit se hustějšímu provozu a respektování pravidel. Barrota znepokojuje také stoupající počet smrtelných obětí mezi motocyklisty, tragické následky „horeček sobotních nocí“ mezi mladými motoristy (předloni pětina mrtvých byla ve věku od 18 do 25 let) a vysoký podíl starších chodců mezi oběťmi nehod.

V případě ČR jsou údaje EK vyšší než údaje české policie. Rozpor lze podle Barrota vysvětlit například tím, zda se do statistik zahrnou i lidé, kteří podleli následkům nehod později.

Doc. Ing. arch. PhDr. Karel SCHMEIDLER, CSc.

